

Työtapaturmien kokonaismäärä ja -taajuus pysyy vuoden 2021 tasolla

44

Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysiä

17.10.2022

Työtapaturmien kokonaismäärä ja -taajuus pysyy vuoden 2021 tasolla

Palkansaajille sattuu vuonna 2022 noin 108 000 työtapaturmaa. Näistä 89 000 sattuu työtehtävissä ja 19 000 kodin ja työpaikan välisillä matkoilla. Työpaikkatapaturmien taajuus asettunee noin 26:n tuntumaan.

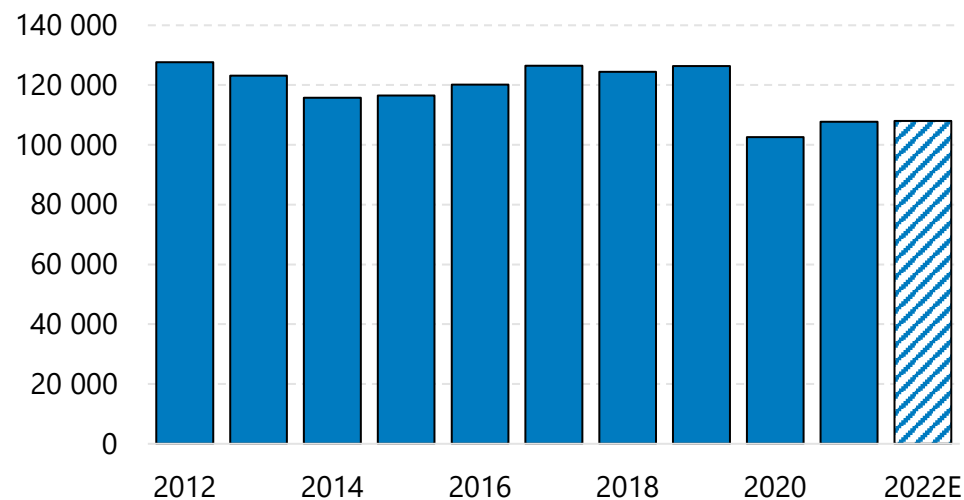
Teksti: Janne Sysi-Aho, Tapaturmavakuutuskeskus

Palkansaajien työtapaturmien lukumäärä tulee pysymään vuonna 2022 viime vuoden tasolla. Ennustemme mukaan työtapaturmia sattuu kuluvana vuonna noin 108 000.

Työtapaturmista työtehtävissä (työpaikkatapaturmia) sattuu noin 89 000 (kuva 2). Työn ja kodin välisessä liikenteessä sattuu tänä vuonna jopa 19 000 vahinkoa, mikä on noin 5,4 % enemmän kuin vuonna 2021.

Koronapandemiaa edeltävään aikaan verrattuna todella moni tekee yhä vuoden 2022 syksyllä etätöitä tai ns. hybridityötä. Muutenkin lukumäärä- ja taajuuskehitys näyttävät viittaavan siihen, että koronan, sen hallintatoimien, yhteiskunnan rakennemuutoksen ja muiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta myös työtapaturmatilastoissa on tullut (pysyvä?) tasomuutos verrattuna vuoteen 2019 ja sitä edeltävään aikaan, kuten aiemmissakin talouden muutoskohdissa.

Kuva 1: Palkansaajien työtapaturmien lukumääräkehitys 2012-2021 sekä ennuste vuodelle 2022.

Kuvan 1 tietosisältö

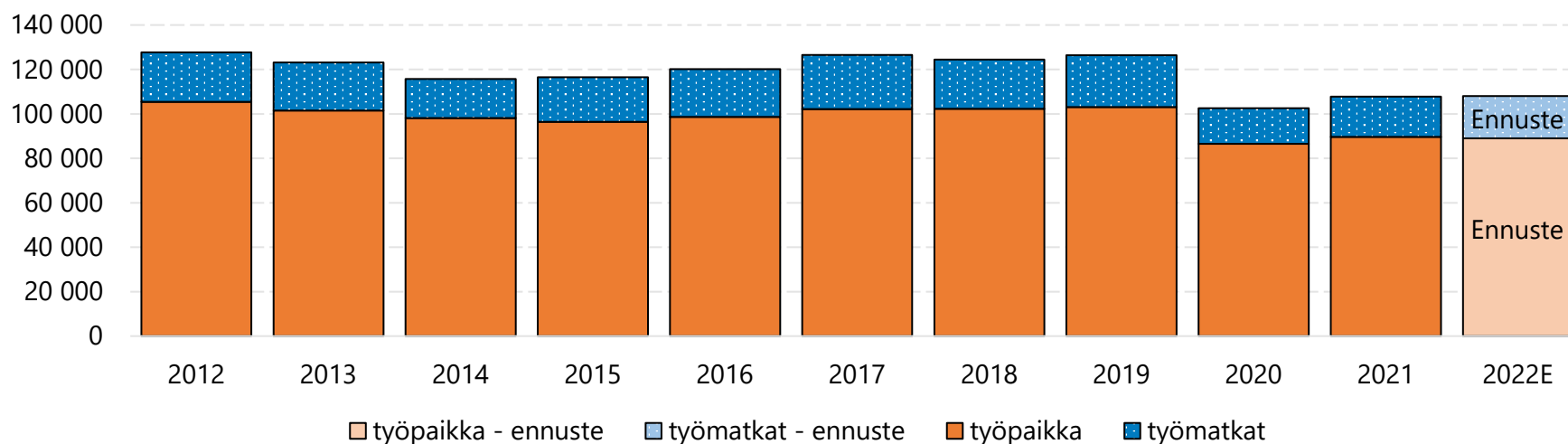
Sääolosuhteilla on suuri merkitys vahinkojen määrään

Sääolosuhteet määrittävät hyvin merkittävästi työtapaturmien lukumäärän kehittymistä erityisesti työmatkatapaturmien osalta. Työmatkatapaturmien lukumäärää osaltaan nostaa runsaslumisen edellistalven sulamisvaiheen liukkaat kelit keväällä 2022 ja työntekijöiden lisääntynyt liikkuminen työpaikoille etätyösuositusten päättymisen jälkeen.

Ennusteen laadintahetkellä viimeisin Ilmatieteen laitoksen julkaisema vuodenaikaissäennuste ulottuu joulukuulle asti. Sen mukaan lämpötilat ovat tavanomaista korkeammat etenkin pohjoisessa. Sateisuudessa ei ole poikkeamaa suuntaan tai toiseen.

Loppuvuoden liukkausolosuhteilla on tuhansien tapaturmien vaikutus tapaturmamääriin. Useina vuosina ratkaisevaa onkin ollut ensimmäisten hyvin liukkaiden kelien ajankohta Etelä-Suomessa ja Uudellamaalla. Alueellisesti hyvin liukkaita jaksoja osuu joka talvelle, vaikka päivämäärät ja kestot vaihtelevat. Vuoden 2021 lopulla talvikelit lumineen tulivat verraten aikaisin ja nostivat lukumääriä paitsi loppuvuoden 2021 osalta, myös runsaslumisen talven jälkeen sulamisvaiheeseen keväälle etenkin maaliskuulle.

Kuva 2: Palkansaajien työpaikka- ja työmatkatapaturmien lukumäärät 2012-2021 sekä ennustelukumäärät vuodelle 2022.

Kuvan 2 tietosisältö

Työtapaturmat seuraavat talouskehitystä

Käytettävissä olevien tietojen perusteella Suomen talous- ja työllisyystilanne on kehittynyt alkuvuonna 2022 jopa yllättävänkin positiivisesti. Tämä on huomioitava arvioitaessa koko vuoden työtuntien määrän kehittymistä. Kuitenkin jo julkaistujen alkuvuoden tietojen perusteella työtuntien kokonaismuutos palkansaajilla on melko olematon, rakennemuutos on saattanut samalla vaikuttaa niin, että henkilöä kohden keskimääräinen vuosityöaika on lyhentynyt. Ihmiset ovat saattaneet työllistyä tai siirtyä enemmän aloille, joissa tehdään vuosittain työntekijää kohden vähemmän työtunteja – jakaumissa siirtymä alkutuotannosta ja valmistuksesta enemmän palvelusektorille sekä informaatio- ja viestintäalalle. Palveluala onkin koronapandemian jälkeen lähtenyt merkittäväan kasvuun. Toisaalta voi olla, että aivan viimeisimmät muutokset eivät vielä näy Työvoimatutkimuksen tiedoissa tehdyistä työtunneista, työtuntien tilaston on aiemminkin epäilty seuraavan muutoksia viiveellä.

Työtapaturmatilasto on aiemmin seurannut tiiviisti talouskehitystä, sillä meneillä vuosikymmenillä työtapaturmatilasto painottui varsin voimakkaasti korkean työtapaturmataajuuden toimialoille: tuotantoon, rakentamiseen ja kuljetukseen. Sitten palvelualojen ja informaatioalojen painoarvo on lisääntynyt, vaikka näillä toimialoilla taajuudet ovatkin alhaisempia. Kuitenkin esim. sosiaalipalvelualoilla taajuudet ovat viimeisillä vuosilla nousseet. Työtapaturmatilasto tulee kuitenkin olemaan tulevina vuosina vähemmän suhdanneriippuvainen ja entistä suuremmalla painolla riippuvainen liikkumistapaturmien lukumääristä.

Kansainväliset kriisit vaikuttavat vahinkomääriin välillisesti talouden kautta

Ukrainassa käytävä sota käänsi vahvan taloustilanteen talvella 2022. Venäjän kanssa käytävä kauppa pysähtyi ja energian hinnat lähtivät nousuun. Venäjän kaupan pysähtymisen vaikutuksen yrityksiin ja työllisyyteen on kuitenkin arvioitu olevan vähäistä. Toisaalta samaan aikaan nousevat hinnat voivat osaltaan peittää volyymin muutosta. Volyymit ovat tiukemmin sidoksissa työn määrään, ja siten työssä sattuvien työtapaturmien määrään kuin liikevaihtoeurot ja monilla keskeisillä päätoimialoilla nähtiin volyymikäänne kesällä 2022 esim. tuotannon ja osin todennäköisesti kuluttajien kulutuskäyttäytymisen varovaisuuden seurauksena kuljetuksen osalta.

Kansainvälisen talous- ja turvallisuustilanteen muutoksen vaikutuksesta esimerkiksi kotimaisella ase- ja puolustusvälineiteollisuudelle tulevat vuodet lienevät täysien tilauskirjojen aikaa, samoin kotimaisessa elintarviketeollisuudessa ja alkutuotannon toimialoilla voi olla kansainvälisen hintakehityksen – ja odotusten seurauksena kasvun mahdollisuuksia jo vuoden 2022 aikana. Edellä mainittujen työllistävä vaikutus kokonaisuudessa on kuitenkin melko pieni, koska näiden toimialojen osuus työllisyydestä on vähäinen. Keskeisempi on sen sijaan esimerkiksi uudelleen organisoitua sote -kokonaisuus, ml. yksityiset toimialat sekä kunnilta alueellisille hyvinvointialueille siirtyvät toiminnot. Rakentamisessa on ollut huippusuhdanne vertailuvuosina, ja alan on uutisoitu olleen jopa ylikuumentunut suhteessa kysyntään sekä saatavilla

oleviin työvoimaresursseihin ja rakennusmateriaaleihin. Nyt Rakennusalan tilastot ovat näyttäneet alan suhdannetilanteen normalisoitumista. Näiden yhteisvaikutuksesta voi arvioida työpaikkatapaturmien kokonaismäärän hieman laskevan.

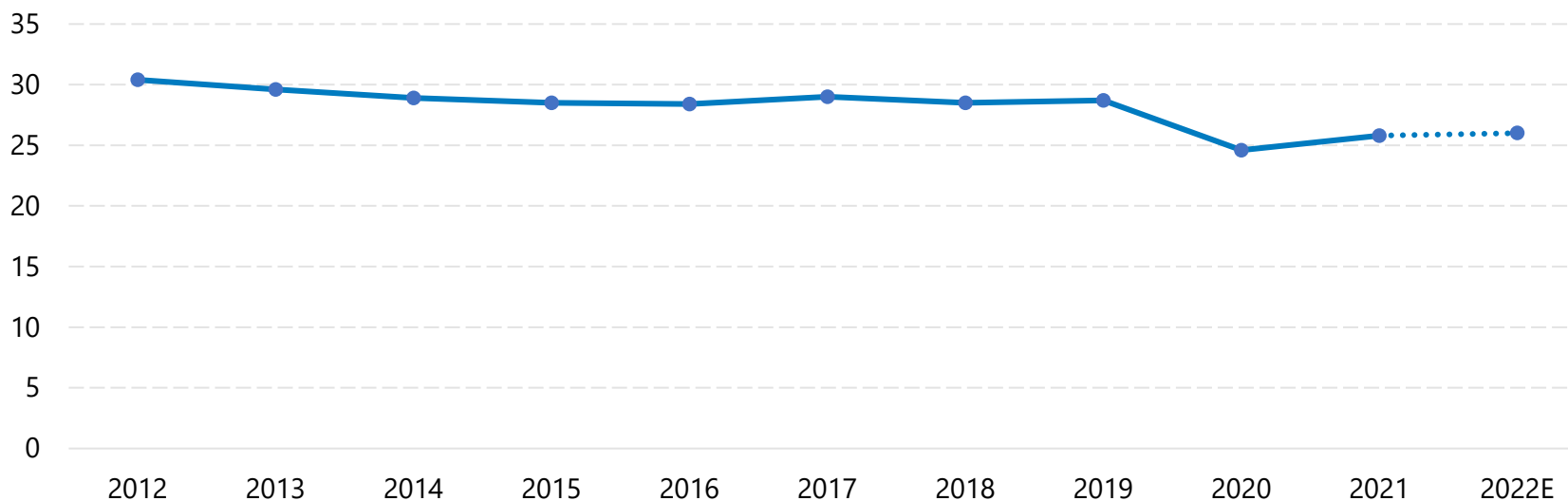
Näkykö talouden käänne jo tämän vuoden estimaateissa?

Talouden käänne joillain aloilla on nähty kesällä ja Suomen pankin BKT-ennuste viittaa melko vakaaseen tilanteeseen.

Ennustemme mukaan työpaikkatapaturmien taajuudeksi saadaan kuluvan vuoden osalta 26 työpaikkatapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohden, eli taajuus pysyy viime vuoden tasolla (kuva 3).

Muutosprosentit ovat vielä nyt pieniä. Kova inflaatio, rakennemuutoksen eteneminen ja työturvallisuuden kehitys tulevat kuitenkin painamaan työtaturmien määrät ja taajuuden laskuun jo vuonna 2023.

Kuva 3: Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuus. (yksikkö työpaikkatapaturmaa per miljoona tehtyä työtuntia)

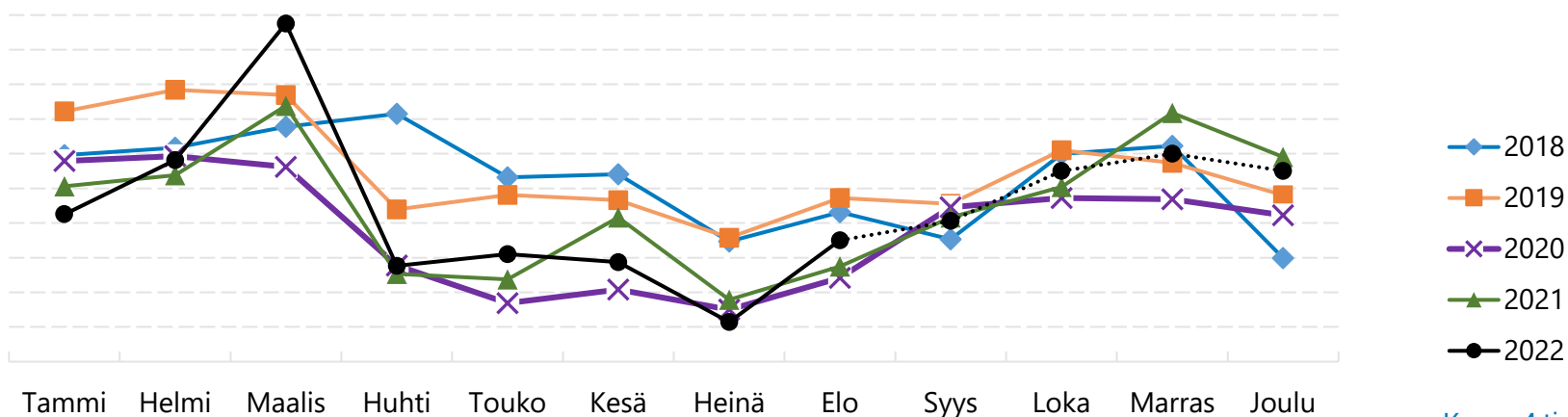
Kuvan 3 tietosisältö

Ennuste perustuu vakuutuslaitoksiin ilmoitettujen vahinkojen lukumääriin

Ennusteen laskenta perustuu vakuutuslaitosten ilmoittamiin vahinkotietoihin. Kyse on ennakkotiedoista, eikä se sellaisenaan vastaa korvattujen tapausten tilastoa. Ilmoitukset eivät kohdistu vahingon tarkkaan sattumispäivään vaan päivään, jolloin vahinko on ilmoitettu vakuutusyhtiöön. Vakuutuslaitoksiin ilmoitetaan työtapaturmina aina myös tapauksia, jotka eivät täytä työtapaturmien kriteereitä. Tällaiset tapaukset eivät päädy lopullisiin korvaustilastoihin. Lukumäärät eivät siis ole varsinaisen myöhemmin kypsyvän tilastoaineiston kanssa määrällisesti tai ajallisesti tiukasti yhteneviä, vaikka samasta ilmoitussisällöstä pääosin onkin kyse. Nämä ilmoitetut lukumäärät ovat kuitenkin nopeimmin kertyvä indikaatitieto tapaturmakehityksestä.

Ilmoitusten vuosittainen määrä osoittaa selvää kausivaihtelua (kuva 4). Vaihtelu on tyypillisesti suurempaa alkuvuonna kuin loppuvuonna, mihin vaikuttaa erityisesti kevään lumien sulamisvaiheen liukkauden ajallinen ja alueellinen vaihtelu ja sen yhteydessä aiheutuvat liikkumistapaturmat. Vuoden 2022 lukumäärät on täydennetty karkeasti loppuvuoden osalle aiemman vuosiprofilin ja muiden ennusteiden perusteella (esim. Ilmatieteen laitoksen vuodenaikaennuste, Suomen pankin ennuste, Tilastokeskuksen talouden tilannekuva, suhdanne.fi, Palkansaajien tutkimuslaitoksen sekä PTT:n julkaisemien aineistojen avulla). Aiempien vuosien aineistokertymän avulla ilmoitukset on suhteutettu ja jaettu palkansaajien työtapaturmiin ja muihin ilmoituksiin sekä toisessa vaiheessa edelleen jaettu työpaikka- ja työmatkatapaturmiksi. Arvioitu osuus pikatilastoon on syyskuu-joulukuu.

Kuva 4: Vakuutusyhtiöiden TVK:lle raportoimat kuukausittaiset ilmoitettujen työtapaturmien ja ammattitautien lukumäärät ilmoituskuukauden mukaan. Graafissa tilanne, jossa elokuun 2022 ilmoitukset on koottu.

Kuvan 4 tietosisältö

Vertailuarvio laskelmalle tehtiin laskemalla päätoimialoittain taajuusvakioitu estimaatti päätoimialoittain ja huomioiden työtuntitietojen tyypillinen kausivaihtelu. Tulos on ennusteen pyöristystarkkuudella sama kuin pikatilastolla arvioitu. Viime vuonna kehitetty Vector Autoregression (VAR) -aikasarjamalli ajettiin uusilla tiedoilla, mutta mahdollisesti inflaatiokehityksen vuoksi se antoi niin alhaiset työpaikkatapaturmien lukumäärät tuloksena, että mallia pitää korjata nykytilanteeseen sopivaksi, esim. käyttämään liikevaihtosarjojen sijaan volyymisarjoja.

Ennusteen luotettavuuteen vaikuttavat monet tekijät

Tapaturmavakuutuskeskuksessa laadittiin ennuste kuluvan vuoden työtaturmakehityksestä ensimmäisen kerran syksyllä 2020. Myöhemmin todettiin, että se onnistui erinomaisesti huolimatta koronapandemian aiheuttamista häiriöistä. Tärkeä oppi oli se, että laskentatapa antoi hieman liian suuria arvioita. Tähän on kiinnitetty huomiota viimevuotisen ja tämän vuotisen ennusteen laadinnassa.

Tyypillisesti yksi liukas viikko tai erityisen liukas päivä voi lisätä työtaturmien lukumäärää jopa noin tuhannella. Keskimäärin liukkaita alueellisia jaksoja osuu loppuvuodelle muutama. Keskimääräinen vaikutus on huomioitu ennusteessa.

Talouden suhdanteet ja niiden käännteet voivat olla nopeita, tällä hetkellä taantuma nähdään ennusteissa mahdollisena. Talouden

kehitys tyypillisesti ennakoi tapaturmien lukumäärää ja tapaturmaluvut reagoivat pienellä viiveellä. On todennäköistä, että suuret vaikutukset eivät näy ainakaan vuoden 2022 puolella työtaturmien määrässä. Kirjoitushetken ennusteiden kehityslinja ja suhdannetilanne on huomioitu ennusteessa. Inflaatio on tosin saattanut peittää osan käänteen vaikutuksista työtaturmien lukumäärän suhteen keskeisillä toimialoilla, volyymitilastoja ei ole yhtä hyvin käytettävissä ennusteen laadintahetkellä. Hintojen tiedetään nousseen jo keväästä 2021 alkaen kiihtyvästi analyysin kirjoitushetkelle.

Lisätietoja: Janne Sysi-Aho, janne.sysi-aho@tvk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta.

Analyysi on laadittu lokakuussa 2022.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki